

ASEBA

(Achenbach System of Empirically Based Assessment)

Matstækin, aðferðafræði og notkun

17.3.2016

Halldór S. Guðmundsson, dósent
við félagsráðgjafardeild HÍ

Efnið í dag

- Fyrst: Stuttar kynningar og væntingar
- Rifja upp nokkur meginatriði um ASEBA matstækin
- Af hverju samræmd gögn og reglulegar mælingar?
 - Skipuleg söfnun gagna – lágmarkgögn – mat
 - endurmat – árangur tilviks/ úrræðis – innleiðing og viðhald gagnasöfnunar

17.3.2016

Halldór S. Guðmundsson, dósent
við félagsráðgjafardeild HÍ

- Kynna nýjungar
 - BPM,
 - Fjölskyldumiðuð nálgun/vinna,
 - Aseba-PC hugbúnaður
 - Aseba-web hugbúnaður (rafræn sending/svörun)
- Umræða – spurningar, reynsla
- Framhaldið – skuldbindingar og æfingar

17.3.2016

Halldór S. Guðmundsson, dósent
við félagsráðgjafardeild HÍ

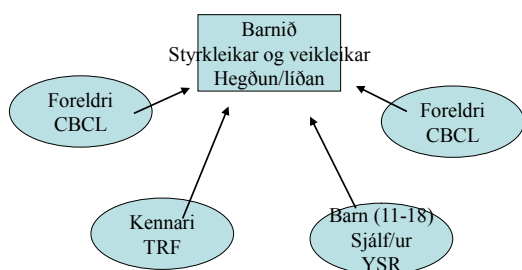
Hugtök

- **Mat** (assessment) – bera kennsl á (aðgreina) meginatriði í hverju máli
- **Flokkun** (taxonomy) – hópa erfiðleika, raskanir eða mörg mál í samræmi við aðgreinandi þættir/atriði
- **Greiningar-ferli** (diagnostic processes) – safna gögnum sem þarf til að gera greiningu
- **Greining** (formal diagnosis) – læknisfræðilegt hugtak fyrir flokkun, sjúkdómsflokkun, t.d. DSM og ICD
- **Greiningarskilyrði** (diagnostic formulations) – samþjappaðar og útskýrandi staðhæfingar um greiningargögn

17.3.2016

Halldór S. Guðmundsson, dósent
við félagsráðgjafardeild HÍ

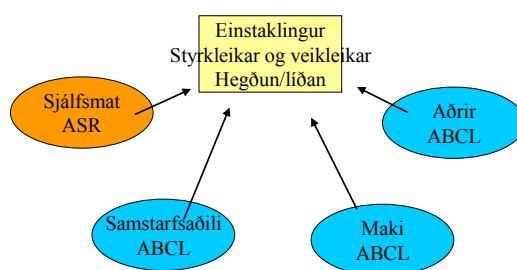
ASEBA hugmyndafræði

17.3.2016

Halldór S. Guðmundsson, dósent
við félagsráðgjafardeild HÍ

ASEBA 18-59 ára

17.3.2016

Halldór S. Guðmundsson, dósent
við félagsráðgjafardeild HÍ

Breytingar frá aldamótum 2000 - 2001

- Fyrst skólabörn og 2-3ja ára (CBCL)
- Nú breiðari aldur:
 - 18 mán.-5 ára; 6-18 ára; 18 – 59 ára; 60 – 90+ ára
- Bætt við: LDS, TOF, DOF, SCICA
- Orðalag endurskoðað
- Þáttgreining endurtekin
- Fjölbjóðlegar rannsóknir

17.3.2016

Halldór S. Guðmundsson, dósent
við félagsráðgjafardeild HÍ

Íslenskir - þýddir spurningalistar

- Leikskólaaldur 1,5-5 ára**
 - Foreldralisti (CBCL) (með og án LDS)
 - Kennaralisti (C-TRF)
- Skólaaldur 6-18 ára**
 - Foreldralisti (CBCL)
 - Kennaralisti (TRF)
 - Sjálfsmat ungmenntis (YSR)
- Fullorðinsaldur 18-59 ára**
 - Sjálfsmatslisti (ASR)
 - Hegðunarmatslisti f. aðra (ABCL)
- Fullorðinsaldur 60-90+ ára**
 - Sjálfsmatslisti (OASR)
 - Hegðunarmatslisti f. aðra (OABCL)
- TOF – prófathugun (2-18 ára)**
- BPM – framvindumat (6-18 ára)**
- Í vinnslu –DOF-SCICA

17.3.2016

Halldór S. Guðmundsson, dósent
við félagsráðgjafardeild HÍ

Þróun í hugbúnaði ADM

- 2.0 nýr CBCL leikskólaalisti 1,5-5 í stað 2-3 og C-TRF aðlagður 1,5-5 ára, LDS, ný norm leikskólaaldurs, samanburðarmöguleikar og DSM leikskólaaldurs, endurbættur á flutningi og viðhaldi gagna. (2000)
- 3.0 = CBCL og trf fyrir 6-18 ára + ný norm, val á DSM og Cross-informant skýrslum, SCICA í ADM + ný norm, hætt með samanburð eldri 2-5 ára lista, hægt að vista sem pdf (acrobat)(2001)
- 4.0 = Fullorðins(18-59) listar og norm í stað 18-30 og 30-59, DSM fyrir fullorðna, endurbætt Power Tools o.fl.(2003)
- 5.0 = TOF+norms, DSM ADH kvarði og undirkvarðar á öllum prófílum, Auðveldara aðgengi að Web-Link (2004)
- 6.0 = Fullorðinslistar (60-90+) og norm OABCL og OASR, DSM kvarði og undirkvarðar (2004)

17.3.2016

Halldór S. Guðmundsson, dósent
við félagsráðgjafardeild HÍ

Þróun í hugbúnaði ADM

- Útg.nr. 6.5** Uppfærsla sem heldur betur um eldri útgáfur matslistanna, opnar á notkun "fjölnotendaleyfis" og er samhæfð við Windows 2000 og XP netþjóna. (Gefið út haustið 2006)
- Útg.nr. 7.0/7.2** Uppfærsla sem bætir við **fjórum nýjum þáttum** og möguleika til úrvinnslu á grundvelli **fjölmenningarlegra viðmiða** fyrir skólaaldur (6-18 ára) og bætir við sérstökum þætti "**persónulegir styrkleikar/æskileg félagsleg færni**" fyrir aðra aldurshópa. Auknir möguleikar við WEB Link og viðhald gagnagrunnsins. (Gefið út í mars 2007)
- Útg.nr. 8.0** Uppfærsla sem bætir við **DOF** og nýjum viðmiðum. (Gefið út í mars 2009)
- Útg.nr. 9.1** Uppfærsla á fjölmenningarlega úrvinnslu leikskólaaldurs ásamt tveimur nýjum þáttum (PTSP og Stress Problem scale)

17.3.2016

Halldór S. Guðmundsson, dósent
við félagsráðgjafardeild HÍ

Uppruni og aðferðir ASEBA

- Ákveðið andsvar við DSM, þar sem greiningarviðmið fullorðinna gildi gagnvart börnum
- Þörf sé viðmiða er taki tillit til aldurs og kyns
- Þörf sé mælitækis sem geti kallað fram samræmdar upplýsingar ólíkra aðila
- Þörf sé á auknum samskiptum og samvinnu faghópa með ólíkan fræðilegan bakgrunn og þjálfum
- MEBA – (multiaxial empirically based assessment)
- ASEBA – (Achenbach system of empirically based assessment)

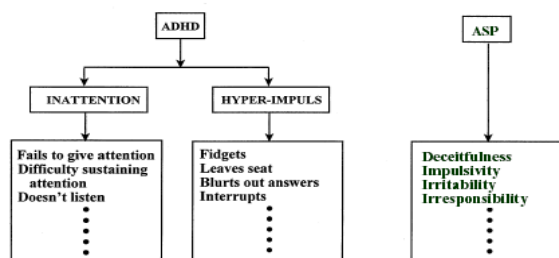
17.3.2016

Halldór S. Guðmundsson, dósent
við félagsráðgjafardeild HÍ

Skýringarmynd Achenbachs Klasar byggðir á einkennum

TOP-DOWN APPROACH TO PSYCHOPATHOLOGY
STARTS WITH CONCEPTS OF DISORDERS

DEFINES CRITERIA

Skýringarmynd Achenbachs Klasar fyrst (kenning), þá einkenni

BOTTOM-UP APPROACH TO PSYCHOPATHOLOGY

Afdráttarlaus flokkun DSM ónæmari fyrir því sem er líkt og ólíkt

- **Barn A**
 - með 5/9 einkennum ADHD-I og 5/9 einkennum ADHD-H-I = 10 einkenni en er ekki greint með ADHD
- **Barn B**
 - með 6/9 einkennum ADHD-I og 0/9 einkennum ADHD-H-I = 6 einkenni, en er skilgreint með ADHD
- Magnbundin kvarði myndi sýna að **vangreint** barn A hefur mun fleiri ADHD einkenni en barn B sem fær greiningu

17.3.2016

Halldór S. Guðmundsson, dósent
við félagsráðgjafardeild HÍ

Hvað er líkt með ASEBA og DSM

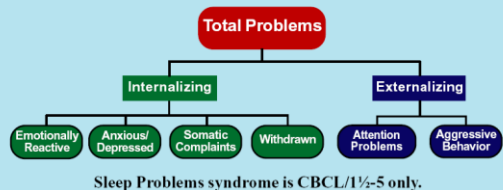
1. Námkvæm lýsing á vanda
2. Líkt innihald í nokkrum sjúkdómsflokkum og raunmælingum á einkennum /einkennaflokkum
3. Fylgni milli nokkurra sjúkdómasgreininga DSM og einkennaflokka ASEBA.

17.3.2016

Halldór S. Guðmundsson, dósent
við félagsráðgjafardeild HÍ

Flokkun / þáttagreining 1,5 – 5 ára

Empirically Based Cross-Informant Scales

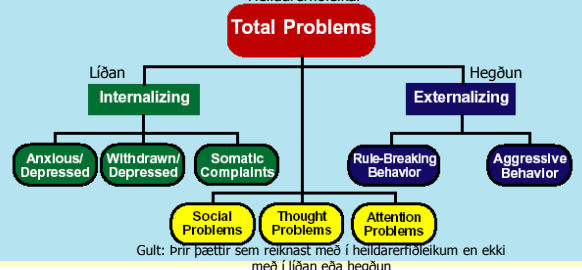
17.3.2016

Halldór S. Guðmundsson, dósent
við félagsráðgjafardeild HÍ

Flokkun / þáttagreining 6-18 ára

Empirically Based Cross-Informant Scales

Heildareriðuleikar

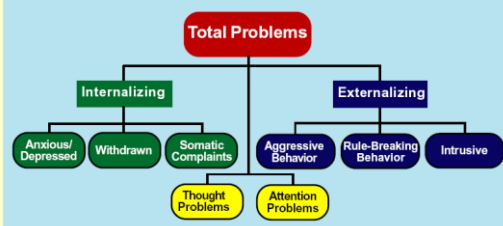

17.3.2016

Halldór S. Guðmundsson, dósent
við félagsráðgjafardeild HÍ

Flokkun / þáttagreining 18-59 ára

Empirically Based Cross-Informant Scales

17.3.2016

Halldór S. Guðmundsson, dósent
við félagsráðgjafardeild HÍ

18-59 ára Aðlögun, virkni og færni

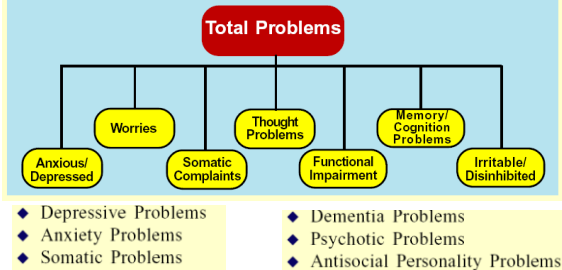
- Tilgangur: Að meta styrkleika og þörf fyrir aðstoð á mikilvægum sviðum aðlögunarhæfni einstaklings
- Mælikvarðar
 - Vinir
 - Maki (ef við á)
 - Fjölskylda
 - Menntun (ef við á)
 - Atvinna (ef við á)
- Samsett niðurstaða, meðaltal aðlögunarfærni

17.3.2016

Halldór S. Guðmundsson, dósent
við félagsráðgjafardeild HÍ

Flokkun / þáttagreining 60-90+ ára

Older Adult Empirically Based Syndromes

17.3.2016

Halldór S. Guðmundsson, dósent
við félagsráðgjafardeild HÍ

Fyrirlögn (pappír/rafrænt)

- Að ná utan um margar hliðar mats á einstaklingi.
- Fljótlegt (15-20 min.) og skýrir sig sjálft
- Krefst lestrarfærni
- Einn listi = einn svarandi
- Kóðun og yfirferð fyrir innslátt í ADM

17.3.2016

Halldór S. Guðmundsson, dósent
við félagsráðgjafardeild HÍ

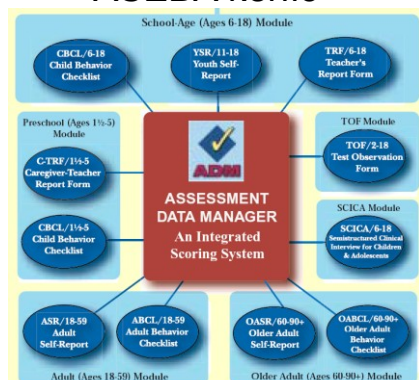
Fyrirlagnarferli – tilgangur fyrirlagnar

- Kerfisbundin fyrirlögn
- Samanburður hegðunar og líðan
- Upplýsingasöfnun vegna greiningar
- Undirbúningur fyrir viðtal
- Endurmat
- Þjálfun starfsmanna

17.3.2016

Halldór S. Guðmundsson, dósent
við félagsráðgjafardeild HÍ

ASEBA kerfið

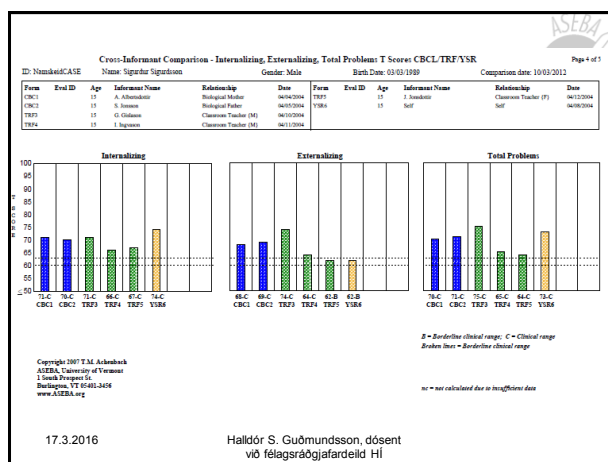
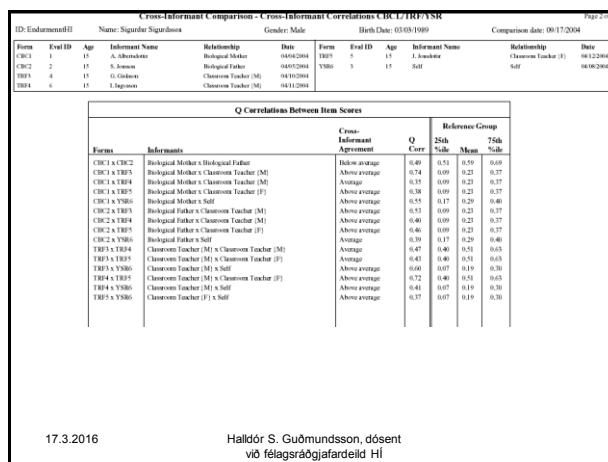
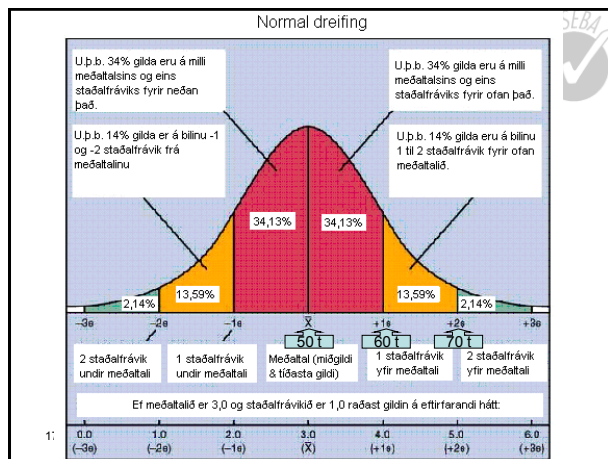
17.3.2016

Kerfi ASEBA (fjölskylda)

- Hugbúnaður til úrvinnslu ADM
 - (assessment data manager)
- Úrvinnsla
 - Narrativ
 - prófíll /stöplarit
 - ASEBA flokkun
 - DSM flokkun
 - Samanburður í stöplariti (bæði ASEBA og DSM)

17.3.2016

Halldór S. Guðmundsson, dósent
við félagsráðgjafardeild HÍ

Notkunar svið ASEBA

- Geðheilbrigði (inntaka, endurmat, greiningar, eftirfylgd)
- Skólar (skipuleggja og fylgjast með iðlutun, endurmat, sérúrræði)
- Læknisfræði/heilsugæsla (mat og greining, tilvísanir, endurmat, gagnaöflun ADHD)
- Barna- og fjölsk. þjón. (gagnaöflun, samanburður, iðlutun eða þjónustúrræði, endurmat, ráðgjöf)
- Rannsóknir sakamála (við grun um misnotkun, ákvörðun refsinga/meðferða yngri brotamanna)
- Skimun, lýðheilsa, samanburðar-rannsóknir, þjálfun fagfólks

17.3.2016

Halldór S. Guðmundsson, dósent
við félagsráðgjafardeild HÍ

Rannsóknagrunnur

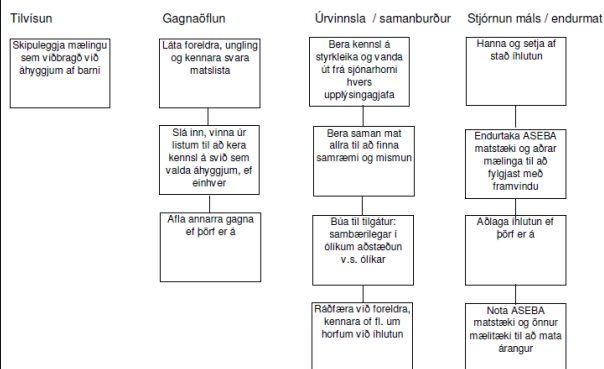

- Meira en 9209 heimildir/birtar vísindagreinar (sjá [heimildaskrá](#)) frá meira en 80 þjóðum/þjóðarbrotum
- ASEBA spurningalistar eru m.a. notaðir við:
 - Faraldsfræðilegar rannsóknir
 - Langtímarannsóknir
 - Samanburðarrannsóknir
 - Rannsóknir á meðferð-/aðferðum
 - Rannsóknir á heilsufari
 - Rannsóknir á foreldra- og fjölskylduþáttum

17.3.2016

Halldór S. Guðmundsson, dósent
við félagsráðgjafardeild HÍ

Dæmigerð framvinda við notkun ASEBA mælitækja

Hvað fæst með ASEBA ?

- Flokkun einkenna byggð á reynslu & flokkun er tengd við DSM
- Yfirlit út frá vanda & aðlögunarfærni
- Mat frá fleiri upplýsingagjöfum
- Nær yfir aldursbilið 1,5 til 90+ ára
- Á mörgum tungumálum / fjölmenningarlegt matstæki
- Rafrænt

17.3.2016

Halldór S. Guðmundsson, dósent
við félagsráðgjafardeild HÍ

Mælitæki: Stöðlun, réttmæti og áreiðanleiki

- Mælitæki
 - Tæki til að meta á kerfisbundin hátt
 - Geta verið margskonar (viðtal, saga, gátlistar, matslistar, próf sem notuð eru í matsferli)
- Tilgangur getur verið að meta;
 - Ástand og þörf fyrir iðlutun
 - Þörf fyrir aðstoð
 - Breytingar á ástandi
 - Setja fram kenningar
 - Styðja við kenningar
 - Spá fyrir um ástand
 - Útskýra þörf fyrir fjármagn og þjónustu

17.3.2016

Halldór S. Guðmundsson, dósent
við félagsráðgjafardeild HÍ

Staðlað matstæki (standardized)

- Til að tryggja sem best sambærilegar niðurstöður óháð því hver leggur fyrir og við hvaða aðstæður
 - Ákvörðun um fyrirögn, fyrirgjöf og úrvinnslu

17.3.2016

Halldór S. Guðmundsson, dósent
við félagsráðgjafardeild HÍ

Staðal-binding (norm-referenced)

- Hrátala (stig) þýdd yfir í form, til viðmiðunar
- Niðurstaða segir til um röðun innan ákveðins samanburðarhóps
 - Meðalframmistaða = innan 1 staðalfráviks
 - Framsetning byggir á normaldreifingu (meðaltalið 0)
- Algeng form staðaltalna eru T-score (auðveldar samanburð matstækja)
 - Hundraðsröð (prosentile rank) segir til um hve margir af staðalúrtaki eru með lægra gildi en hinn metni

17.3.2016

Halldór S. Guðmundsson, dósent
við félagsráðgjafardeild HÍ

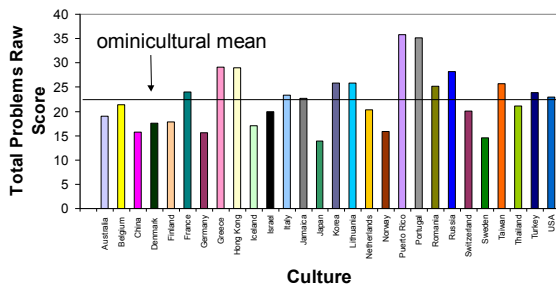
Áræðanleiki og réttmæti í rannsóknum

- Hin hefðbundna skilgreining gengur út frá
 - að innra réttmæti vísi til þess hvort sú mynd sem rannsókin dregur upp af veruleikanum standist samanburð við veruleikann og ytra réttmæti hvort alhæfa megi um niðurstöðuna.
 - Áreiðanleiki snýst um líkurnar á að niðurstöður yrðu þær sömu væri rannsóknin endurtekin.

17.3.2016

Halldór S. Guðmundsson, dósent
við félagsráðgjafardeild HÍ

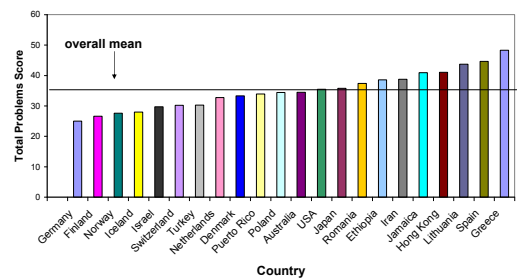
Total Problems Scores in 28 Cultures (N=56,636)

17.3.2016

Halldór S. Guðmundsson, dósent
við félagsráðgjafardeild HÍ

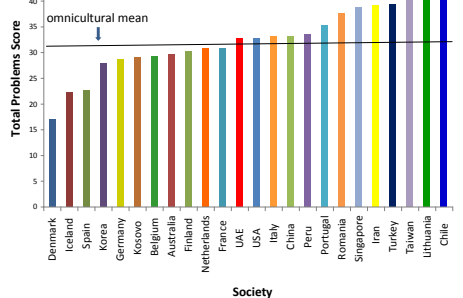
YSR Total Problems Scores in 22 Countries (N = 22,528)

17.3.2016

Halldór S. Guðmundsson, dósent
við félagsráðgjafardeild HÍ

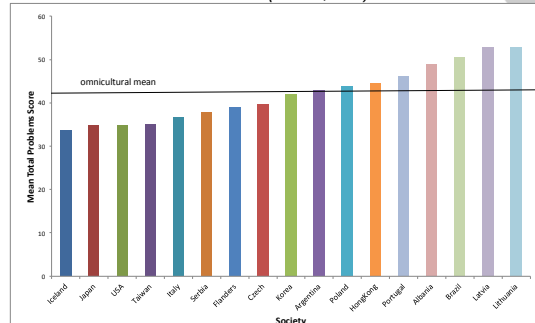
CBCL/1.5-5 Total Problems Scores for 24 Societies (N = 19,850)

17.3.2016

Halldór S. Guðmundsson, dósent
við félagsráðgjafardeild HÍ

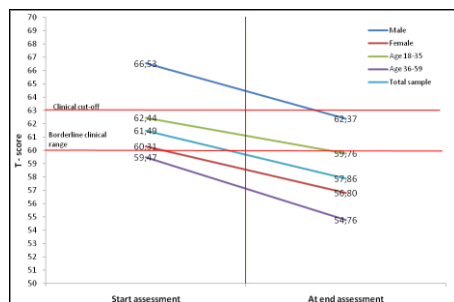
Figure 1. ASR Mean Total Problems Scores for 17 Societies (N=11,537)

17.3.2016

Halldór S. Guðmundsson, dósent
við félagsráðgjafardeild HÍ

Mat á starfsendurhæfingu Heildarstaða (tot.probl)

17.3.2016

Halldór S. Guðmundsson, dósent
við félagsráðgjafardeild HÍ

Rök fyrir notkun ASEBA

- **Fagleg / vel skipulögð og hagkvæm aðferð.**
- **Skrifleg og skjalföst gögn sem grundvöllur ákvarðana.**
- **Endurmat og árangursmat.**

17.3.2016

Halldór S. Guðmundsson, dósent
við félagsráðgjafardeild HÍ